

BENE ZOLTÁN

Gyilkosság

BENE ZOLTÁN (1973) Szeged

[KATONÁK]

Igaz Gerő az Európa Kávéházban üldögélt, előtte egy csésze rossz ízű fekete (a háborús esztendőik nem tettek jót a kávéellátásnak), a lába idegesen járt az asztal alatt. Előkotorta a doboz Memphist a belső zsebéből, kihalászott egy szálat, meggyújtotta. Olyan mélyre szívta a füstöt, amilyen mélyre csak bírta, és jól megjáratta a tüdejében, mielőtt kifújta. Abba a sötét sarokba húzódott, ahol néhány éve még rendszerint Tömörkény Pista bácsi iszogatta a sillert. Talán azért választotta ezúttal is ezt a félhomályba burkolózó asztalt, mert sosem feledte azt az estét, amikor odaülhetett az íróhoz. Egyenruhában, bottal bicegett elé, sebesült lába alig bírta el testének a súlyát, a verejték nagy csöppekben ült ki a homlokára a megerőltetéstől, s érezte azt is, ahogyan a gerince mentén csordogál lefelé. Ügyetlenül bokázott, mielőtt átadta volna az üzenetet, amit a múzeum mindenese bízott rá a Doberdó mellett. Tömörkény fölemelkedett, a kezét nyújtotta, helyet kínálta, majd figyelmesen végighallgatta a mondandóját. Utána kicsit eltűnődött, mielőtt nagy szeretettel beszélni kezdett az üzenet küldőjéről. Mesélt még a maga katonaeveiről meg a Laci fiáról is, aki az orosz fronton harcolt. Igaz Gerő a maga tizenkilenc esztendejének minden félszégével, kényelmetlen testtartással ült a tonettszéken, és néma áhítattal hallgatta a városi múzeum és könyvtár első emberét. Amikor közel egy óra múlva fogát összeszorítva fölkelt az asztaltól, majd tisztelegve elköszönt, már teljesen biztos volt benne, hogy másnap belép a rendőrséghez. Így is tett. Voltaképpen maga sem tudta, pontosan miért. Néhány hónap múlva Tömörkény meghalt. Igaz Gerő is ott szorongott a tömegben a temetésén, 1917 tavaszán. Már nem bottal járt, és az egyenruhát polgári öltözékre cserélte. Az érettségét is letette, frontot megjárta, kiszolgált, kiténtetett és a haza szolgálatában sebet szerzett katonaként szinte nem is kérdeztek tőle semmit a matúrán; a tanárok lesütött szemmel mímtették az egzaminálást, s alig kezdett bele egy-egy feleletbe, lelkesen bólogatva szakították félbe, nem győzték dicsérni fölkészültségét és éles eszét. Egy szobát bérelt a Belvárosban, mert a szülői házban, Rókuson nem volt maradása. Úgy érezte, nincsenek közös témái a szüleivel, zavarták a kínos hallgatások, mellébeszélések. Mindamellet azt sem szerette volna, ha bizonyos szokásairól tudomást szereznek otthon. A költözés után is minden hétvégén fölkereste őket, hogy nagyokat hallgassanak a szűkös ebéd fölött. Az apja mindig sóhajtozva ingatta a fejét, s közben a jobb kezével bal keze folyton viszkető csonkját dörzsölgette. A második éjszakán, amit az olasz fronton töltött, egy aknarobbanásban sérült meg, a vonalak mögött amputálták a kézfejét, aztán – mivel nem akadt más – előbb pálinkával, utána forró zsírral fertőtlenítették a sebet. Igaz Gerő elképzelni sem tudta, mennyire fájhatott. Hálát adott a Jóistennek, hogy őt megkímélte ettől. Amikor a sebében turkált a sebész, ő ájultan hevert a véres ágyneműn.

Részlet az *Igazak* című, készülő regényből.

– Szerencsére a bal – ennyit szólt csupán Igaz Gáspár, amikor hazatért. A fia néhány nappal korábban indult a Doberdóhoz, önkéntesként, éppen elkerülték egymást. Igaz Gáspár egy szót sem szólt, amikor ezt megtudta, ahogyan annak idején is mogorva szótlanságba merült, amikor a doktor elárulta neki a besötétített belső szobában, hogy nem lehet több gyerekük. Igaz Gerő születésekor az édesanyja súlyosan megsérült odabenn, a hasában, három napig élet és halál között lebegett. Sosem értették, hogyan, mitől. Mindenestre a házaspárnak több gyermeke tényleg nem született.

Igaz Gerő az Európa Kávéház félhomályában Móra Ferenc Tömörkényt búcsúztató szavaira gondolt merengve, amikből alig hallott valamit annak idején, de utóbb többször is elolvasta az egész beszédet elejétől a végéig. Közben hol rosszkedvűen forgatta az asztalon heverő lapot, hol a bejárat felé pislogott. Meg-megakadt a tekintete a művétag-hirdetéseken, és mindannyiszor kellemetlen borzongás futott végig rajta, mintha érzékeny foggal fagylaltba harapna. Az apja sosem akart műkezet, akinek viszont a lába ottmaradt a lövészárokból, annak nagy áldást jelentett a jól illeszkedő müláb. Akadtak, akik bot nélkül is boldogultak, olyan remek alkotmányt fogtak ki.

Nem és nem tűnt föl a várva várt alak. Lehunyta a szemét, a lába már nem mozgott idegesen föl s alá, kinyújtva pihentette az asztal alatt. Idővel talán el is szundított kicsit. Amikor magához tért, riadtan pislogott körbe. Csak remélni tudta, hogy ezúttal nem horkolt. Néhány napja nagyon kellemetlen helyzetbe hozta magát egy másik kávéházban a horkolással. Előhúzta a zsebóját a mellénye zsebéből, rápillantott. Nemsokára fél négy. Az asszony már nem fog eljönni. Ma sem jön el, suhant át rajta a keserűség. Fizetett, és elindult a hivatala felé, keresztül a Klauzál téren. A Kossuth-szobor tövében megtorpant, megigazította a kalapját, a felöltője gallérját, majd a Kígyó utcán folytatta az útját a kis körútig, onnan ráfordult a Margit utcára, arról a Löw Lipót utcára tért, elsétált egészen a Valéria térig, átvágott a Mikszáth Kámán utcán, végül a Törökfej utcán eljutott a Rákóczi téren álló bérházig, amelyben egyes rendőrségi irodák is helyet kaptak. Hosszú ideje és elvben ideiglenesen dolgoztak itt a nyomozók. Igaz Gerő intett a kapuban álló egyenruhásnak, fölnyargalt a lépcsőn. Az irodák mind üresen tátongtak. Rövid ideig még téblábolt, belekukkantott egyik-másik aktába, aztán csalódottan hazasétált Liliom utcai lakásába.

[FRANCIÁK]

– Hamarosan jönnek a franciák – jelentette ki Bagdy úr.

Igaz Gerő értetlenül emelte föl a fejét a dokumentumokból, amiket éppen bújt. Főleg lopásokról, rablásokról és verekedésekről szóltak a jelentések. Kezdett belefásulni a zűrzavarba, amit a vesztes háború utáni béke első hetei jelentettek.

– Megegyeztek. Belgrádban. A győztesek. És jobban járunk így, mint Újszeged járt a szerbekkel – tudálékoskodott a nyomozó. – Művelt francia tisztetek, vidám provence-i legények...

Igaz Gerő megvonta a vállát.

– Nem gondolja, Gerő, hogy nem mindegy, kik a megszállóink? – vonta magasra a szemöldökét Bagdy úr.

– Föltétlenül – bólintott Igaz Gerő. – Föltétlenül!

– Magam is így vélekedem – szögezte le elégedetten a nyomozó.

Hideg volt a kapitányságon. Bagdy úr is, Igaz Gerő is nagykabátban ültek az irodában. Horváth segédfogalmazó viszont, aki éppen berontott a helyiségbe, ingujjra vetkezve, zilált frizurával érkezett, a kezében egy fővárosi lapot lobogtatva.

– Tessék! – kiabált. – A Pesti Hírlapban is írják: „Legjelentősebb volt az a rendbontás, amely Temesváron történt, de amit szintén hamarosan elfojtottak. A fővárosból az Orsova felé reggel induló személyvonat sok katonát vitt magával, akik között hazafelé igyekvő románok nagy számmal voltak, de akikhez az út folyama alatt fegyencek és garázda elemek is csatlakoztak.” – Horváth pillanatnyi szünetet tartott, morogva folytatta: – Azt írja, a katonák lövöldözni kezdtek a kocsikból, egyebek...

Aztán tisztábban, érthetőbben:

– „Cegléden, Kecskeméten és Szegeden a katonák egy kis része kiszállt, és elpusztította a pályaudvari éttermek élelmiszerkészleteit. A vonat késő este futott be Temesvárra, ahol a garázdálkodás is megisméltődött. Az állomásról a közvetlen közelben lévő Korona Szállodához rohantak, kifosztották a szobákat. A pincéből boroshordókat gurítottak föl, s a vasúttól vezető utcán néhány üzletet, egy ékszerboltot is kifosztottak.”

– Ez nem volt titok előttünk eddig sem – dörmögte Bagdy úr.

– Nem elég, hogy alig bírunk lépni a menekültektől, akik a rációk meg az oláhok elől futnak, még a saját katonáink is...! – füstölgött Horváth. – És hol voltak a mi embereink, és főképpen és mindenekelőtt: hol voltak a csendőrök? Miért nem akadályozták meg a rendbontást?

Igaz Gerő alig bírt elfojtani egy mosolyt.

– Részeg katonák, akik hazafelé sietnek a frontról, örülnek, hogy élnek – sorolta Bagdy úr. – Nem lett volna jó vége, ha bárki is közbeavatkozik. Kivált nem, ha a karhatalom teszi.

– Ha maguk mondják, nyomozó urak – hátrált meg hirtelen a segédfogalmazó.

Igaz Gerő nem bírta tovább, elvigyorodott.

– Ne bosszankodjon, Horváth úr – mondta. – Bagdy úr úgy értesült, hamarosan jönnek a franciák.

– És mit akarnak itt? – Horváth szemei elkerekedtek a rémülettől.

– Megszállni bennünket – közölte Bagdy úr.

– Hogy ne az oláhok vagy a rációk tegyék – egészítette ki Igaz Gerő.

– Ó, Párizs – ömlött el az egyik pillanatról a másikra megnyugvó segédfogalmazó arcán valamiféle gyermeki boldogság. – Uraim, ez nagyszerű hír!

– Szerencsétlen – jegyezte meg Igaz Gerő, amikor Horváth távozott. – A fia elesett, a felesége beteg, a vejének ellőtték a jobb lábát a taljánok, ő maga évtizedek óta nem tud előlépni a segédfogalmazóságból... A múlt héten a lányát, aki egyébként, amint a rossz nyelvek beszélnek, nem szívesen áll vele szóba, kirabolták...

– Azok nem katonák voltak – vágott közbe Bagdy úr. – És nem is menekültek. Régi ismerősünket, a cingár Czompót pont ma reggel tartóztatta le az egyik új fiú. Megtalálták nála Horváth úr leányának a keszkenőjét.

– No, legalább egy megoldott ügy.

– Ez legkevesebb tucatnyi megoldott ügy, Gerő, kérem, gondolkodjék kicsit!

Igaza van, ismerte be Igaz Gerő. A cingár Czompóhoz bizonyos több áldozat köthető.

– Remélem, a franciák hamarosan megérkeznek, alaposan rendet tesznek, aztán mennek is Isten hírével – dűnnyögte Bagdy úr, azzal két mappát a hóna alá csapva kilépett a folyosóra. Igaz Gerő tudta, hogy a helyettes főkapitányhoz, Temesváry doktorhoz igyekszik, előadni valamelyik legújabb elméletét a bűnüldözés fejlesztésének lehetőségeiről. Hosszan bámult a kollégája után. Csak éppen nem látott semmit. Mintha köd ereszkedett volna a szeme elé. Az asszonyon gondolkodott. Nem jött el tegnap. Vagy inkább: tegnap *sem* jött el. Mi lesz, ha ma is hiába várja?

Horváth úr útja ismét a nyomozók irodája felé vezetett, bekukkantott hát, félszegen rámosolygott Igaz Gerőre. Nem is hasonlít rá a lánya, állapította meg magában a nyomozó, nem először és nyilván nem is utoljára.

– Azt beszéljük, változni fog minden – mondta Horváth úr.

– Elvesztettük a háborút, Horváth úr, hogyne változna – sóhajtott Igaz Gerő fáradtan.

– Úgy értem, nálunk, a rendőrségnél – hadarta Horváth úr. – Temesváry helyettes főkapitány úr, akarom mondani, megbízott főkapitány, vagy a fene se tudja már követni, mi is pontosan, szóval, ő sem biztos, hogy a helyén marad.

A nyomozó megvonta a vállát, unottan billegni kezdett a székének hátsó két lábán.

– Rebesgetik, hogy nem a város fog bennünket fizetni, hanem a kormány – szólalt meg végül. – De ez már ezelőtt is fölmerült néhány alkalommal. Ki tudja, ezúttal hová jutnak a képviselők meg a kormány tagjai.

– Ha így lesz, a városházáról ki kell majd költöznünk – dűnnyögte Horváth úr.

– Én oda be se költöztem soha, Horváth úr. Mióta szolgálatba álltam, itt van az irodám, ebben a bűdös lyukban.

– Akárcsak nekem, Igaz úr, akárcsak nekem, ha az utóbbi időszakot nézem!

Horváth úr fontoskodva odébb állt. Nem, egyáltalán nem hasonlít rá a lánya, gondolta a nyomozó. Vajon eljön ma a találkára?

[KÁVÉHÁZ]

Igaz Gerő nem bírta tovább az irodában ülni. Magára kanyarította a kabátját, fejébe nyomta a kalapját, és megint az Európa Kávéházba sietett. Ezúttal nem tudott Tömörkény hajdani asztalához ülni, mivel már három mogorva, konya bajszerű ember szürcsölte ott a homoki bort, azonban egy másik félreeső zugban talált helyet magának. Egy pohár sillert rendelt. Rágyújtott egy Memphisre, s közben csalódottan állapította meg, hogy mindössze két szál maradt a gyűrt papírdobozban. Vásárolnia kell cigarettát is, pénze viszont alig van. Kedvetlenül eregette a füstöt, s miután kihozták a sillert, fölvette az asztalon kallódó lapot. Egy régiségre bukkant, négy évtizede nyomtatott újságra. Állítólag valamelyik vendég, egy haditudósítóként megzavarodott idős újságíró hordta a kávéházakba ezeket. Átfutotta a híreket, a hirdetéseket, még jókat is mulatott volna rajtuk, ha nem lett volna olyan levert. Tulajdonképpen szórakoztató volt, hogy békeidőben miféle gondokkal küzdöttek az emberek, s miféle jelentéktelen fecsegésre fordították energiáikat az újdondászok. Hosszasabban csak egy Rózsa Sándorral foglalkozó cikkben merült el, s miután átabotában elolvasta, azon tűnődött, vajon akkor is beállt volna rendőrnék, ha abban az időszakban születik, amikor még Rózsa Sándort úzték a pandúrok? Miért is ne tette volna? Nem a mesebeli hőst hajkurászták, hanem a rabló gazembert. Ezzel le is zárta magában a kérdést. Megdörzsölte a combját. Gyakorta viszkedett még ott, ahol – lassan három éve – a talján golyó keresztülfúrta magát a húson. Szépen begyógyult ugyan a seb, de élete végéig okoz majd kellemetlenségeket. Nemritkán fájdalmat is. Érzékeny lesz az időjárásra, és ha megerőlteti, lüktetni és sajogni fog. Az orvos szerint. Bár az első orvos, még a frontkórházban, azt sem zárta ki, hogy le kell majd vágni a lábát. Aztán mégse kellett, gondolta hálásan. Ezek szerint szerencsés stádiumban vagyok, állapította meg magában, némi öniróniával.

És ebben a pillanatban átsuhant egy alak a kávéházon. Mint valami dzsinn a távoli Kelet mesevilágából vagy szellem az északi regékből, úgy lebegett

keresztül a dohányfüstös téren, szinte észrevétlenül, akár egy nem is evilági jelenés halvány árnyéka. Leült Igaz Gerő asztalához. Igaz Gerő szíve nagyot dobbant: újra sikerül hát a várva várt, áhítva áhított

[RENDEZ VOUS]

a várva várt, áhítva áhított nővel. (Aki egyáltalán nem hasonlított Horváth úrra.)

– Eljöttem, Gerő – lehelte a nő, miközben a szoknyáját igazgatta, simogatta a térdén, és nem nézett a férfi szemébe. A kabátját még csak ki sem gombolta, nehogy levette volna.

– Minden áldott nap vártam, Klára! – Igaz Gerő úgy érezte, nem kap levegőt. – Elfogták a gazfickót, aki elragadta a táskáját fényes nappal. Mindent vissza fog kapni, a pénzen kívül, gondolom. Azt ezek elköltik gyorsan.

A nő szemrehányó pillantást vetett rá. Úgy tett, mintha nem is hallotta volna, amit mondott.

– Nem jöhettek eddig – panaszkolta. A férfi jól láthatta a szemében a szenvedést. – Most sem kellett volna, attól tartok. Az apám, a férjem... Ez az egész... És maga olyan fiatal! Huszonegy esztendő...! Ó! Én bezzeg már huszonhat éves vagyok...! Tudja ezt maga jól... Ez az egész olyan... Olyan...

Igaz Gerő hallgatott. Képtelen lett volna okosat mondani. Tisztában volt a helyzet lehetetlenségével. A kockázattal. És azzal, hogy mindent egybevetve csakis Horváth úr miatt találkozhattak. Rá hivatkozva megmagyarázható volna, miért ülnek egy asztalnál, miért beszélgetnek egy kávéházban.

– Nem is szól semmit? – emelte a tekintetét újra Gerő arcára az asszony. – Csak holmi zsványokról fecserészik nekem? Amit az apámtól már régen tudok?

A nyomozó úgy érezte, kiszárad a szája, a tüdejéből elillan a kevés maradék levegő is, és a helyére szorongató fájdalom tódul. Minden erejét összeszedte, hogy szóljon, hogy hangokat préseljen ki magából, de képtelen volt rá. Amit mondani tudott volna, az túlságosan súlyos és visszavonhatatlan volt. Klára csalódottan fölállt.

– Soha többé nem jövök – préselte keresztül szorosra zárt ajkain, az arcát elöntötte a pír.

Igaz Gerő még akkor is bámult a nőalak után, amikor az már rég messze járt. Maga sem értette pontosan, mi történt, miért nem tudott semmit elmondani abból, amit el akart mondani, miért szökött el az összes levegő a tüdőlebenyeiből. Amit megvallani készült, miért szorult belé? Miért érezte úgy, hogy nem lehet, hogy azt már azért mégsem lehet, amit pedig nagyon is kellene? Reszkető ujjakkal vett ki egy Memphist a dobozból. Az utolsó előtti szálát. Csak a negyedik gyufával bírta meggyújtani. De a dohány sem segített.

Szinte önkívületben fizetett. Tétova léptekkel botorkált haza. Először, talán a régi megszokásnak engedelmességgel, a szülői ház felé vette az irányt, a Francia utcába, s csak a Kossuth Lajos sugárúton jutott eszébe, hogy már jó ideje nem ott lakik. Sarkon fordult, és mint az ittas ember, tántorgott keresztül a belvárosban, lába ösztönösen találhatta meg a helyes utat, mert a tudata nem érzékelt semmit a külvilágból. Úgy haladt a szállása felé, ahogyan a lovak húzzák haza a kocsmából a kocsit, a bakon a részeg kocsisal. Amint ha zaért a Liliom utcába, dobott néhány fahasábot a dobkályhába, kukoricasutkából vetett nekik ágyat, s némi száraz csuhét lánggra kaptatva gyújtott be, aztán ruhástól végigvetette magát az ágyán, arcát a párnák közé fúrta. Csak ekkor tudatosult benne, hogy a sebhelye cefetül sajog. Feküdt, akár egy darab fa, várta a jótékony álmot. Órákig hevert így, s nem tudta eldönteni, vajon a fizikai

fájdalom vagy a lelki megrázkódtatás miatt nem tud elaludni. A lelki megrázkódtatást végképp nem tudta megfejtetni. Mivel könnyebb így, mint lenne akkor, ha beszél, és nem kertel, de azt mondja, amit mondania szükséges?

– Semmivel – nyöszörögte –, semmivel.

Föltápaszkodott, bizonytalan léptekkel az íróasztalához ment, mellényzsebéből előkereste a legelső fiók kulcsát. A fiókban tartotta a mívés bambuszpipát, mellette egy zacskóban a labdacsokat. Amint kinyílt a fiók, erős illat árasztotta el a szobát. Igaz Gerő magához vette a pipát, és remegő ujjakkal kihalászott egy golyócskát a zacskóból. Visszavonszolta magát az ágyhoz, leült, a golyócskát a pipa nyílásába helyezte, majd meggyújtotta. A szobát hamarosan betöltötte az ópium édeskés, sűrű füstje. Igaz Gerő mélyeket szírpantott, egyiket a másik után. Hátrahanyatlott.

Álmában a katonaoorvos intelmeit hallgatta, amelyekkel a frontkórházban látta el. A doktor beszélt, beszélt, és Gerő közben még mélyebb álomba merült, úgy érezte, kiúszik a frontkórház ablakain, akár ökörnyal a szél szárnyán, a felhők közé, majd fölé emelkedik, csaknem a Holdig, amelyen mezítelen emberek szaladgálnak, csupasz bőrük fénylik az izzadságtól, s amikor túlságosan sokáig vizslatja őket, a Nap perzselő sugarai beledöfnek a szemgolyójába. Visszafordul, úgy hasítja a végtelen eget, akár úszó a medence vizét, de egy tapodtat sem halad, hiába kapalózik egyre kétségbeesettebben. Végül partra ér, és egy régi bajtársa, Gönczy hadnagy története pereg le a szeme előtt. Egyszer talán majd elmeséli valakinek, gondolja álmában. Már nem dobálja magát. Olyan, mintha nyugodt álma lenne.

[ÓPIUM]

Olyan mély szomorúsággal ébredt, hogy azt hitte, menten meghasad a szíve. Valahányszor ópiumot szívott, mindig így történt. A katonakórházban esett meg vele először, Weiner kapitány ismertette meg a pipával, a labdacsokkal és a sűrű, édeskés füsttel. A kapitány elképesztő élményekről mesélt, amelyeket az ópium mámorában rendre átél, messzi maga mögött hagyva minden kisszerű, alpári realitást, félelmet, szorongást, háborút, veszteséget. Ám Gerő számára az ópium füstje legtöbbször Gönczy hadnagy történetét jelentette. Talán ezért nem kellett nap nap után élnie a szerrel, talán ezért nem vált olyan halálfejú ópiumevővé, mint ami Weinerből lett. Mikor legutoljára látta Bécsben, mintha egy múmiát nézett volna, aki kiszabadult a múzeumi homályból, és esetlenül, idegenül téblábol a modern világ félelmetes és nyomasztó díszletei között.

Kinyitotta az ablakot, kiszellőztette a szobából a szaggá áporodott illatot. A pipát gondosan visszazárta az íróasztal alsó fiókjába. A combja most nem fájt. A feje annál nehezebb volt. Előkotorta a zakója belső zsebéből a Memphist. Egyetlen szál árválkodott benne. A szájába dugta, meggyújtotta. Bár ihatna hozzá egy jó feketét, gondolta.

Az égen még ragyogtak a csillagok, a kertek alatt azonban már közeledett a hajnal. Kisé, a főbérője hangosan köhögött a konyhában. Általában nem tudott aludni, amióta a férje meghalt. A háború vette el őt is. Kis szabómester, még mielőtt megérkezett volna a frontra, a vonaton megbetegedett, vért hányt, aztán pár órán belül rúttul távozott ebből a földi világból. Igaz Gerő már a házaspár egyik szobáját lakta, amikor megérkezett a hír. Kisé nem sírt, nem jajveszékelt. Tudomásul vette, ami történt. Előtte se beszélt sokat, azóta szinte megnémult. És alig aludt. Éjjelenként a konyhában sündörgött, a lakásban mászkált, olykor, mintegy öntudatlanul, bekukkantott az albérőjéhez is. Egyszer-kétszer rajtakapta Igaz Gerőt az ópiumszíváson, de vélhetően azt

sem tudta, mit művel éppen, s azt végképp nem, hogy ez nem törvényes tevékenység. S ha netán tudta is, akkor sem érdekelte. Igaz Gerő ennek ellenére igyekezett óvatos lenni. Amennyire egy ópiumszívó óvatos lehet. Óvatosságból zárta el gondosan a fölszerelést. Minden egyes használat után.

Kisné köhögése bántotta a fülét. Az asszony épp süttött valamit. Újabbán fölvette azt a szokást, hogy pirkadat előtt látott neki a süteménynek. Alig akadt miből, ő mégis megoldotta. Aztán – saját gyereke nem lévén – az utcán játszadozó kölyköket tömte különös édesség-kreációival. Senki sem tudta, mivel édesíti a nyalánkságokat, mitől válnak inycsiklandóvá, egyáltalán, miből készülnek. A szülők eleinte ferde szemmel nézték Kisné buzgalmát, ám amikor megtapasztalták, hogy a gyerekeik nem betegedtek meg az özvegy ajándékaitól, de még csak a budira se szaladgáltak sűrűbben a kideríthetetlen alapanyagokból alkotott süteményektől, gyanakvásuk elillant.

Igaz Gerő hanyatt vetette magát az ágyán, bámulta a lassan világosodó plafont, mélyet szippantott a cigarettából. Az ópiumra gondolt. Nem maradt már sok belőle, talán ha tucatnyi kis golyó. Ez nem jó. Ugyanakkor, amennyiben valóban a franciák jönnek Szegedre, nem reménytelen, hogy lesz utánpótlása. A franciáknál bármi lehetséges. Habár nem reszketett az ópiumért, mint a legtöbben, akik a szerhez folyamodnak, időről időre szükségét érezte elszívni egy-egy pipára valót. Ha nem tehetné, nehezen tudná kordában tartani saját magát. Az indulatait, az érzéseit. Pedig arra nagy szüksége van. Néha legszívesebben odalépett volna bármely idegen elé az utcán, és kíméletlenül behúzott volna neki egyet. Máskor a nyakába borult volna bárkinek, aki véletlenül az útjába kerül, hogy sírjon egy sort a vállán. Az, hogy olykor szíhatott egy-egy labdacnyi ópiumot, segített megőrizni a józan eszét és a méltóságát. Még akkor is, ha az ópium minden esetben Gönczy hadnagy történetévé változott az agyában. Mint egy film, úgy pergett előtte. Mint egy olyan film, amiben beszélnek. És amit mondanak, hallani lehet. Hangos film, cikkant át az agyán. Amilyen nincsen, és talán nem is lesz soha. Vagy meglehet, réges-régen létezik, csak még nem tudnak róla itt, ebben a legyőzött országban.

– Innom kell egy jó kávé – morogta.

A rendőrségen szerzett kávé, a feketepiacon elkobzott áruból. Kisné halványan elmosolyodott, amikor napokkal azelőtt hazahozta. Biztosan eszébe juttatott valamit. A hajnali óra ellenére szívesen főzött belőle az albérlőjének. Maga is elkortyolt egy keveset a fekete léből.

– Feketepiaci fekete – morogta Igaz Gerő, de Kisné nem reagált.

Nyomasztó csönd telepedett közéjük. A csönd mindig nyomasztó, gondolta Igaz Gerő. Klára. Klára. Klára. Az a csönd volt igazán nyomasztó, ott, az Európa Kávéházban. Klára. Klára. Klára... Talán még egy labdacst el kellene színom, morfondírozott magában a nyomozó.

[GYILKOSSÁG]

Az utolsó korty kávé még bizsergette a torkát, amikor egy koszos utcagyerek csattogott be a konyhába. Kisné újabbán az ajtókat is nyitva hagyta, a háza lassan kezdett holmi lenchézra hasonlítani, ki- és bejártak a szurtos, rongyos ruhákba bújt, folyton taknyos orrú kölykök.

– Nyomozó úr! – lihegte a tízéves-forma fiú. – Azonnal rohanjon a rendőrségre, a Bagdy nyomozó úr hívatja!

Igaz Gerő azonnal tudta, hogy ennek a fele sem tréfa. Bagdy urat megfontolt embernek ismerte, ha ezt a gyereket szalasztotta érte ilyen lóhalálában, biztosan valami komoly oka lehetett rá. Gyorsan magára kapta a zakóját, kabátját, Kisné megkérte, vendélgelje meg a kifutófiút valamivel, a fejébe nyom-

ta a kalapját, s már rohant is. Kocsit ilyentájt szinte soha nem lehetett fogni. A háború végére egyébként is kevés maradt a városban, reggel pedig kivált nehezen talált volna konflist. A villamosok a háború harmadik évétől kezdve egyre rapszodikusabban közlekedtek, ráadásul a nemes Város – a pénzügyi nehézségek miatt – kénytelen volt a villamoskocsik egy részét eladni, a polgárok nagy része meg képtelen volt megfizetni a menetjegyek mind magasabb árát. Így aztán Igaz Gerőnek eszébe sem jutott bérkocsi után nézni vagy a vilamosra várni, inkább sebes léptekkel, gyalog igyekezett a Rákóczi térre.

Az irodában Bagdy úr úgy állt az íróasztala mellett, akár egy hadvezér. Jelentősége teljes tudatában, leereszkedő bólintással köszöntötte a kollégáját. Horváth úr a helyiség sarkában toporgott, halálra vált arccal.

– Meggyilkolták – motyogta maga elé. – Kíméletlenül meggyilkolták...

– Kit, az istenért? – kerekedett el Igaz Gerő szeme.

– A Horváth úr vejét holtan találták a rókusai pályaudvartól nem messze – közölte hivatalos hangon Bagdy úr. – Temesváry doktor, helyettes főkapitány ránk szignálta az ügyet. Azzal, hogy én legyek a nyomozás vezetője.

– Azt a vejét, aki megsebesült a fronton? – kérdezte Igaz Gerő.

– Az az egy vejem van! – csattant föl Horváth úr. – Helyesebben szólva, az az egy is csak volt. A fiamat lelőtték, a feleségem fél lábbal a sírban...!

– Próbáljon megnyugodni, Horváth úr! – csitította Bagdy nyomozó. – Legyen férfi!

Horváth úr erre olyat horkantott, akár egy vadkan, azzal kiviharzott az irodából.

– Jobb volna, ha hazamenne – szűrte a fogai közt Bagdy úr. – Csak láb alatt van itt...

Megigazította a papírokat az asztalán.

– Magával meg mi történt? – pillantott Igaz Gerőre. – Olyan sápadt, akár a halál.

– Rosszul aludtam, rémálmok gyötörtek – hadarta zavartan Igaz Gerő.

– Ne is vetkezzen! – emelte föl a kezét Bagdy úr, bár Igaz Gerő meg se moccant. – Menjen tüstént Horváthékhoz, hallgassa ki a lányát meg a nejét, s ha van olyanjuk, a cselédet. Én a pályaudvarra megyek.

Igaz Gerő kurtán biccentett, s már indult is volna, ám Bagdy úr megállította. Egy véres igazolványt tolt az orra elé.

– Jegyezze föl az áldozat adatait! Szüksége lehet rá.

Igaz Gerő gyorsan fölírta a jegyzetfüzetébe Klára férjének születési évét, hónapját és napját, anyja nevét, vallását (r. kath.), rövid személyleírását (középmagas, szőke hajú, kék szemű, átlagos testalkatú férfi, bajuszt visel, bal lába combközéptől amputált), foglalkozását (hivatalnok, hadirokkant), aztán elköszönt.

– Tudja meg, amit csak lehetséges megtudni! – kiáltott utána a kollégája.

– Az ügy nagyon fontos és érzékeny! Napokon belül a nyakunkon a franciák, egy földerített bűnüggyel kell őket fogadnunk, annál nem lehet jobb antrénk!

Antréjuk nekik lesz, gondolta Igaz Gerő, nem nekünk, a fene vinné el. Lázasan dolgozott az agya. Amikor tegnap találkozott Klarával, vajon még élt az ura? Láthatta őket bárki is a kávéházban? És ha látta, fölismerte valamelyiküket? Főleg az a gond, ha mindkettőjüket... Emlékeznek is rájuk, akik látták, s netán még föl is ismerték őket? Mire juthatott, aki szemtanúja volt a találkának, minek látta a férfit és a nőt?

– Semmire és semminek – dörmögte maga elé. – A kollégám lányával pár percre összefutottam véletlenül, ez nem gyanús.

Az sokkal inkább, jutott eszébe, hogy Klára mit keresett ott egyedül.

– A férjét!

Igen, ez egy lehetséges magyarázat. Kereste a férjét, mert nem tért haza. Mivel addigra valaki gonoszul elvette az életét.

– De mi van, ha még előtte meghalt?

– Hozzám beszél? – kérdezte egy járókelő, és Igaz Gerő nem győzött szabadkozni különös viselkedése miatt. Ahogy tovább sietett, a másik még hosszasan bámult utána fejcsóválva.

Igaz Gerő jól tudta, hogy Horváthék a Kistisza utcában laknak, Fölsővároson. Nem vesződött továbbra sem azzal, hogy valamiféle járműre kapjon, a Tábor utcáról a Kossuth Lajos sugárútra fordult, arról a Tisza Lajos körútra. A körúton végigloholt, egészen a Maros utcáig, hogy aztán átszelve a Római körutat a Kistisza utcába jusson. A Kistisza utcában, a hajóházak egyikében lakott Horváth úr a familiájával. A segédfogalmazó feleségének családja évszázadok óta hajókat épített. Horváth úr apósa is neves hajóépítő mester volt, míg el nem itta mindenét, s mikor meghalt, egyetlen lányára mindössze egy házat hagyott. Az üzem, a vállalkozás, a szerszámok addigra mind lecsorogtak a torkán. Igaz Gerő számtalanszor hallgatta végig Horváth úr lamentálását az apósa gonoszágáról, önzéséről, léha életmódjáról.

– A Bánomkert sor 7. szám alá kellett volna bejelentkeznie, végtére is állandóan ott időzött, minden rimát meghágott, de még a madámot is maga alá gyűrte a rossz nyelvek szerint – háborgott Horváth úr.

Igaz Gerő, jóllehet Liliom utcai lakásához igen közel esett, sosem járt a Jatatában, ahogy a szegediek a bordélyt, hivatalos nevén az Angyal-házat nevezték, de számos legendáját ismerte. Azt azonban nehezen tudta elképzelni, hogy Klára nagyapja olyan bővérű ember volt, amilyennek a mendemondák lefestették. A nő mindig nagyon is visszafogottan viselkedett, maga volt a megtestesült erény. Persze, az apák vére nem föltétlenül üt ki a gyerekeikben, a nagatyáké pedig – a logika szerint – még kevésbé. Habár ennek ellentmondani látszik a hetediziglen hagyománya, gondolta Igaz Gerő, vagyis az az elképzelés, hogy mind a bűn, mind a jó cselekedet az elkövetőtől számított hetedik nemzedékben is elnyerheti büntetését vagy jutalmát. Márpedig ezt csakis szimbolikusan lehetséges értelmezni. Mire azonban idáig jutott az elmélkedésben, megérkezett Horváthék kapujához. Becsöngetett.

Egy szinte még gyereklány jött ajtót nyitni. A ruhája szerint cseléd volt, ki-sírt szemei alapján jó ideje szolgálhatott Horváthéknál. Igaz Gerő bele sem mert gondolni, mennyire fiatalon hagyhatta el a családi fészket, hogy idegen emberek szavát kövesse.

– Igaz Gerő nyomozó vagyok, a városi rendőrségről jöttem – mutatkozott be, fölmutatva szolgálati igazolványát és a jelvényét.

– Isten hozta – szipogta a lány. – Gondoltuk, hogy jönni fog.

– Hogy én? – ütközött meg Igaz Gerő, de rögtön meg is bánta az ostobaságát.

– Valaki, aki nyomoz az ügyben – pontosított a cseléd. – Kerüljön beljebb.

Az előtérben a lány elvette a kabátját, és megmutatta a szalonba vezető ajtót. Így mondta, szalonnak. Ez a szó nem nagyon illett Horváth úrhoz, de a felesége, a hajdani hajóépítő dinasztia sarja nyilván joggal használja ezt a kifejezést. A szalonban két asszony ült: Klára és egy hozzá erősen hasonlító, idősebb hölgy, Horváthné asszony, mindketten talpig feketében. Igaz Gerő újra bemutatkozott.

– Mi már ismerjük egymást – mutatott egy székre Klára. – Még ha Ön nem is emlékszik rám.

Igaz Gerő megdöbbsent a nő éleselméjűségén. Igen, ez a legjobb választás az összes lehetőség közül: nem szabad tagadni az ismeretségüket. A természetét annál inkább. Bár, milyen is a természete, ötlött föl Igaz Gerőben. Ez is megérne egy misét.

– Hogyne, Klára asszony – kényszerített magára egy mosolyt a nyomozó.
 – Édesatyja megbecsült kollégánk, voltaképpen inkább az a különös, hogy a kedves édesanyjához nem volt még szerencsém.

– Édesanyám a bátyám halála óta nem lépett ki a házból – mondta Klára.
 – A bátyám hősi halált halt.

– Ön járt a fronton, nyomozó? – szólalt meg Horváthné.

– Igen, asszonyom. Súlyosan meg is sebesültem.

– Ön szerencsés ember.

Igaz Gerő erre nem válaszolt.

– Mi érdekli a rendőrséget? – kérdezte Klára.

Igaz Gerő elővette a belső zsebéből a jegyzetfüzetét, amelyet az előtt a nap előtt még sosem használt, de Bagdy úr szerint a nyomozó alapvető kelléke. Megnyalta a tintaceruzáját, vett egy mély levegőt, és belevágott.

– Először is, kérem, fogadják őszinte részvéteimet a magam és a testület nevében.

A két nő hallgatott.

– Mikor látták utoljára az áldozatot?

– Gyula volt a neve, nyomozó, Nagy Gyula – Klára hangja szigorúan csengett. Mint legutóbb, az Európa Kávéházban.

– Valóban, tapintatlan voltam, kérem, bocsássonak meg.

– Tegnap itthon ebédelt – mondta Horváthné. – Utána szunyókált egy keveset. Miután fölébredt, elment. A lányom nem tartózkodott itthon, amikor Gyula távozott. Nemrégiben kirabolták. Az utcán, fényes nappal!

– Azóta elkaptuk a tettest, asszonyom...

– El, igen, elkapták. Ebben az ügyben ment el itthonról a lányom.

– És a veje, ő hová tartott?

– Ezt nem tudom.

– Néhány bajtársával találkozott hetente többször is – vette át a szót Klára. – Nem árulta el soha, hogy hol.

– Nem is sejti?

– Azt hiszem, valamelyik kocsmában. Mindig italszagúan jött haza. A belvárosi kávéházakat nem szívesen látogatta.

– Mikor fogtak gyanút?

– Nem fogtunk gyanút, nyomozó.

– A vejem keserű ember volt, Igaz úr. Amiképpen jómagam is az vagyok. S amint én nem szeretek társalogni, és kerülöm az embereket, úgy ő is így cselekedett. Csak azokkal érintkezett szívesen, akikkel együtt harcolt a hazáért.

– A férjem elveszítette a lábát, mint tudja. Nem könnyű ezt földolgozni egy életerős férfinak.

Igaz Gerő úgy tett, mintha jegyzetelne. Valójában mindenféle krikz-krakszokat rajzolt a noteszába.

– Előfordult, hogy kimaradt egész éjszakára? – bökte ki az újabb kérdést.

– Nem, soha – ingatta a fejét Horváthné.

– Viszont olykor későn tért haza. Amikor már mindannyian nyugovóra térünk. Egyszer-kétszer fölriadtam a motozására. A hálószobájában járkált föl s alá, miután megérkezett. Tisztán hallottam a botja kopogását.

Igaz Gerőt olyan örömmel töltötte el ez a kijelentés, hogy alig bírt uralkodni magán. Tehát külön hálószobában hált a házaspár! Örömet az sem tudta beárnyékolni, hogy ha Horváthné csak egy leheletnyivel is kevésbé apatikus, biztosan föltűnt volna neki, hogy egy ilyen intim és a nyomozás vonatkozásában tökéletesen irreleváns információt oszt meg a lánya egy vadidegennel.

– Értem – nyugtázta a nyomozó a hallottakat. – Klára asszony ezek szerint az ebédnél, ön, asszonyom, a délután folyamán látta utoljára Nagy Gyulát.

– Igen.

- Esetleg a bajtársai nevét meg tudják adni?
- Egy Kovács Péter nevűt emlegetett néha. Azt mondta, nem nekünk való társaság.
- Ezt vajon hogy értette?
- Nem tudom, nyomozó.
- A vejem sérült ember volt, Igaz úr. Az uram szerint olyanokkal is barátkozott, akik szegényt hoznak egy tisztos polgári családra.
- Nőkkel?
- Ugyan, dehogy! Férfiakkal. Amolyan proletárokkal, vagy hogyan is nevezik őket.
- Proletároknak, asszonyom – igazított ki készségesen a nyomozó. – Munkások, a városok szegényei...
- Bajkeverők, többnyire – vágott a szavába Horváthné.
- Az uram szerint egytől egyig bajkeverők.
- Horváth urat mindig is nagyra becsültük az éleslátásáért – bókolt Igaz Gerő.
- De csak találkozott velük, meg a frontról beszélgettek – lépett be az emlegetett segédfogalmazó a helyiségbe kipirult arccal; nyilvánvalóan igencsak sietett haza az irodából. – A háború tapasztalataiban egyet értettek, másban aligha.
- Jó napot, Horváth úr – pattant föl Igaz Gerő.
- Maradjon csak, kolléga, mintha otthon lenne.
- Lassan mennem kell úgyis – maradt állva a nyomozó. – Esetleg ön tudja, kikkel találkozott a veje, kedves Horváth úr?
- Nem, neveket nem tudok. És nem is hiszem, hogy ez jó nyomozati irány, kedves kolléga. A harctérről beszélgettek, mert csakis egymást érthették meg, más nem érezhette át a gondjaikat. Ezt ön is ismerheti, Igaz úr. Ön is megsebesült.
- Én inkább kerülöm a bajtársakat, futott át Igaz Gerő agyán, de megtartotta magának a gondolatot. Mindenki másképpen próbál megbirkózni a háború démonaival. Ki az ópiumhoz fordult, ki azokhoz, akikkel együtt hasalt a lövészárokban. Azonban mégiscsak tudnunk kell, kikkel járt össze az áldozat. Nehezére esett a nevének neveznie Klára férjét. Emiatt kissé röstellte magát.
- Nem is zavarok tovább – mondta. – Pusztán arra kérem önöket, ismertessék velem az elhunyt adatait. Ha lehet, a katonai papírjait is elkérem.
- Klára átadta néhai férje katonaisgolványát és egy-két egyéb iratát, amelyek bejegyzéseit Igaz Gerő összevettette a véres isgolványból kimásoltakkal. Ezek után a családfe kikísérte a nyomozót.
- Ahogy a lányomat kirabolták, úgy lehetett ez is rablás. Maga is tudja, milyen időket élünk – szorongatta Igaz Gerő kezét Horváth úr.
- Kiderítem, ne aggódjon, ki fogom deríteni!

NAGY PÁL, *Az én városom*, 1963